

Во издание на скопската издавачка кука НИК „Наша книга“ излезе од печат хрониката на Владимир А. Ивановски — „Битолските затвори“. За печатењето на овој труд голема заслуга има и Сојузот на здруженијата на борците од НОВ во Битола, кој, раководејќи се од мислата за што поцелосно прикажување на теророт и злосторствата во битолските затвори, особено на бугарскиот фашистички терор во времето на окупацијата од 1941 до 9. септември 1944 година, му укажаа своевидна помош на авторот во прибирањето и користењето на мемоарските материјали.

Авторот го напишал трудот во вид на хроника, претежно користејќи мемоарски материјали и искажувања на преживевани политички затвореници. Паралелно со тоа користена е и документација од обвинителните акти на бугарската окупаторска власт и објавени документи за ова подрачје од периодот на НОБ. Покрај тоа авторот користел и бројна литература.

Во почетокот на книгата, страница 5—6, дадено е кратко образложение од страна на Сојузот на здруженијата на борците од НОВ од Битола за побудите што ги навело да се издаде овој труд. За одбележување е тоа што во тој напор на јавноста да ѝ се даде што повеќе од ова подрачје спаѓа и оваа книга покрај досега објавените, „Хроника за битолско Лавци“, „Хроника за Пуста Река“, „Вриеж“ — хроника за реонот на Втори реонски комитет во текот на НОВ и „Хроника на Гавато“.

Во белешката на авторот, страница 7—8, дадено е кратко резиме

за напорите кои се сторени при пишувањето на оваа хроника од страна на авторот, а исто така и за сите оние кои допринеле за издавање на овој труд. Појавата на оваа хроника е мошне значајна со оглед на фактот што досега во Македонија не е објавен ниту еден труд од ваков карактер за теророт и злосторствата на окупаторот. Авторот студиозно ѝ пришол на работата и во неколку поглавја успеал да ни ја наслика положбата на политичките затвореници во битолските затвори.

Книгата е поделена на неколку поглавја. Авторот успеал со еден многу лесен стил и на пластичен начин да ни ги опише условите во кои живееле политичките затвореници и теророт кој го вршел окупаторот врз нив. Тој во почетокот дава еден краток преглед на постоењето на битолските затвори уште од турскиот период, од Илинденското востание и по него, надоврзувајќи го со периодот меѓу двете светски војни. Во посебно поглавје авторот ја слика положбата на фашистичката окупација а во тој контекст во посебно поглавје ја обработува затворската управа и персоналот, потоа истражниот затвор и учестите за на крајот посебно да се задржи на затворот кај „Црн мост“ и за животот на политичките затвореници по изречената пресуда. Во ова поглавје авторот ни го дава идеолошко-политичкото и општо културното издигање на политичките затвореници кои, иако издржувале казна, успевале да внесат во затворот напредна марксистичка литература, да ја обработуваат и, како што цитира авторот мисла на еден

од затворениците: „тешкиот затворски живот го претворивме во револуционерна школа“ (189). На крајот авторот дава во прилог од содржината на весникот „Наш пат“ орган на битолските затвореници, 1944, стр. 289—295 и биографски податоци на политзатворениците стр. 295—337, што е посебно за одбележување. Книгата е богато илустрирана со повеќе фотоси, шеми, скици и факсимили (од повеќе акти, писма и весници).

Начинот и стилот на пишувањето на Владимир А. Иваноски овозможува оваа хроника да предизвика посебен интерес кај широката читачка публика. Презентираниот материјал ни овозможува да се за-

познаеме со теророт и злосторствата кои се вршени над политичките затвореници, особено за периодот 1941—1944 година во Битола, која во тој период беше политички центар на Втората област на бугарскиот окупатор во Македонија.

Без обзир на некои недостатоци и празнини трудот на Иваноски претставува своевиден придонес како прв труд од ваков вид на територијата на СРМ. Раководејќи се од овие констатации слободни сме да ја препорачиме оваа хроника како корисен прирачник на поширок круг интересенти, а посебно за наставниците по историја.

М. М.

ИЗВОРИ ЗА ОСЛОБОДИТЕЛНАТА ВОЈНА И РЕВОЛУЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА 1941—1945, Скопје 1970, том I, книга трета, стр. 520

Во издание на Институтот за национална историја — Скопје, во редакција на академикот Михаило Апостолски, д-р Владимир Брезовски, д-р Владо Ивановски, д-р Растислав Терзиоски и д-р Миле Тодоровски во ноември 1970 година излезе од печат Зборникот на документи том I, книга трета под наслов: ИЗВОРИ ЗА ОСЛОБОДИТЕЛНАТА ВОЈНА И РЕВОЛУЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА 1941—1945. Книгата е всушност продолжение од серијата зборници на документи од том I, книга прва и втора што излегоа од печат во текот на 1968 година.

Објавената книга содржи документи што потекнуваат од Централниот комитет на КПМ и неговите членови и тоа: Прогласи, летоци, циркуларни писма, материјали по определени проблеми, упатства, из-

јави и писма од 1 ноември 1943 до 24 ноември 1944 година. Документите се средени и печатени хронолошки од разни извори, фондови и збирки. Најмногу се користени документи од фондот на ЦК КПМ, а покрај тоа се објавени и писмата на Добривое Радослављевиќ, инструктор на ЦК КПЈ во Македонија и инструкциите и други документи од Светозар Вукмановиќ, делегат на ЦК КПЈ и Врховниот штаб на НОВ и ПОЈ во Македонија испраќани до Централниот комитет на КПЈ и до органите на Ослободителното движење во Македонија и до другите краишта на Југославија и соседните земји. Тие се однесуваат на развитокот на Ослободителната војна во Македонија и на соработката со соседните краишта и земји. Во книгата се објавени 103 документи од кои 70 за